

7. IFJÚSÁGI POLITIKA

– ifjúságpolitika, ifjúsági munka és kormányzati szerep

Az ifjúsági kérdéskör tárgyalásakor megkerülhetetlenül találkozunk az olyan szakkifejezésekkel, mint az ifjúsági politika, a hallásra egybecsengő, jelentésében azonban más tartalmat hordozó ifjúságpolitika, az ifjúsági munka, a korosztályi jelzőkkel ellátott szakpolitika és közpolitika kifejezésekkel. Mivel e terminusok az ifjúsági korosztállyal való foglalkozás kulcstényezőit, -folyamatait jelenítik meg, fontos, hogy megismerjük a mögöttük lévő jelentéstartalmakat.

Ifjúsági politika

A politika jelentései

Az ifjúsági politika tárgyalásához kitérőt kell tennünk általában a politika értelmezése felé. A politika a szó eredeti, illetve szűk értelmében az állam (eredeti, ógörög értelmében a *polis*, a városállam) irányításával való foglalkozás. A politika tágabb értelemben a társadalmi ellentétek megoldásának, a hatalom birtoklásáért folytatott vetélkedés, illetve az érdekérvényesítés tere. E szféra bemutatását Gombár Csaba kifejezően teszi meg a politika világába bevezető tankönyv előszavában.

„A politika a társadalom életének az a része, szférája, szintje, alrendszere, különös erőterű mezője, színpada (a megfelelő fogalom kiválasztása a politikát értelmező elmélet igényétől függ), ahol a különböző eredetű konfliktusok így vagy úgy alakulnak, megoldódnak. Megoldódnak, mégpedig nem önmaguktól, hanem a hatalmi viszonyoknak megfelelően. A politika helyileg, országosan és nemzetközileg a hatalom tengelyén forog. A hatalom pedig harc a döntések tényleges birtoklásáért. A megoldásért kiáltó kérdések társadalmi érvényűen mindig a hatalmi viszonyok alapján dőlnek

politika, polis

el, mert a konfliktushelyzeteket érdekek alakítják és tartják fenn, mert a társadalmi ellentmondásokból fakadó kérdések eldöntésekor egyesek előnyre tesznek szert, mások pedig pórusul járnak.”⁴⁰

Ifjúsági politika

youth participation, policy by youth

Az ifjúsági politika nem más, mint a fiatalok részvétele a politika sajátos szférájában, a fiatalok által, illetve a fiatalok részvételével megvalósuló politikai folyamat (youth participation, policy by youth). Targyunk, a fiatalok fejlesztése szempontjából különösen fontos az ifjúsági részvétel (*participáció*) fogalmának tisztázása.

„A participáció a politika kialakításában, irányításában és érvényesítésében való részvétel, melynek lehetősége és gyakorlása a demokrácia elengedhetetlen feltétele. Habár a közvetett demokrácia kiépülésével a politikai szféra hozzáférhetősége a közvetlen demokráciához képest csökkent, bizonyos participációs technikák továbbra is a demokrácia közvetlen velejáráói: így például a politikai vezetők választása, a helyi ügyek önkormányzati irányítása, a népszavazás és az állampolgári kezdeményezés intézményei, a politikai szervezetek alapításának és a bennük való részvételnek a szabadsága és a nyilvánosság különböző formái.”⁴¹

az ifjúsági politika

Az ifjúsági politika a közélet, a szűkebb értelemben politika alakítása a fiatalok által, illetve részvételével. Az ifjúsági politika célja sajátos érdekek, illetve értékek megjelenítése érvényesítése a hatókörének közéletében, politikájában. Az érdek- és érték-artikulációval a társadalmi, gazdasági valóság, illetve viszonyok befolyásolása, alakítása. Az ifjúsági politika tárgya szűkebb értelemben, közvetlenül a hatóköre szerinti helyi, térségi, országos közélet, közvélemény, politika formális és nem formális intézményei, alrendszerei. Tágabb értelemben, közvetve a hatóköre szerinti társadalmi, gazdasági valóság, illetve viszonyok. Az ifjúsági politika eszközei a közéleti részvétel, a politikaalkotás és -alakítás általános eszközein túl a korosztály közéleti, politikai részvételét megvalósító sajátos eszközök.

Ifjúságpolitika

Jegyzetünkben az ifjúságpolitikát három megközelítésben értelmezzük, tárgyaljuk. Az ifjúságpolitika egyrészt mint *szakpolitika*, másrészt mint *közpolitika*, harmadrészt mint *ifjúságstratégia*, illetve azok egymáshoz való viszonya. Ezt a viszonyt talán egy, a hétköznapi élethez közelebb álló, praktikus hasonlaltal lehet a legkönnyebben megvilágítani:

Az ifjúságpolitikát egy építkezéshez hasonlítva az építészeti szakismeretek körét feleltethetjük meg leginkább a szakpolitika tárgykörének. Építkezni csak a megfelelő szakismeretek, tapasztalat, engedélyek stb. birtokában lehet. A biztonságos, a környezetébe megfelelően illeszkedő, esztétikus épületek, épületegyüttesek, lakó és funkcionális negyedek kivitelezése szakembereket, szakigazgatást, szabályozást, *szakpolitikai rendszert* kíván. Mit sem érnek azonban az évszázadokkal is dacoló falak, műszakilag kifogástalan struktúrák, ha nem felelnek meg azok sajátos, funkcionális és gyakran nagyon is emberi elvárásainak, akikért mindez létrejött, a lakók, a dolgozók, látogatók igényeinek. Ha a „szakpolitikusok”, az építészek nem veszik figyelembe mindazoknak a „szakpolitikáknak”, szakterületeknek a sajátos igényeit, elvárásait, nem alkalmazzák, vagy teszik alkalmazhatóvá az azokra jellemző eszközöket és erőforrásokat, vagyis ha nem élnek *horizontális szemlélettel*, nem felelhetnek meg a velük szemben támasztott elvárásoknak. Az építők és építtetők akkor lehetnek sikeresek, ha mind a társadalom érdekelt tagjaira és csoportjaira, mind az érintett ágazati szempontokra figyelemmel vannak, illetve bekapcsolják azokat munkájukba. Az építményünk akkor lehet teljes, ha a szakmai és a társadalmi-horizontális dimenziókat *stratégiai szemlélettel*, dimenzióval egészítjük ki. Vagyis a már kifejtett szempontok szem előtt tartásával megvizsgáljuk a jelen helyzetet, felvázoljuk jövőképünket, azt hogy hogyan is képzeljük el az akkor már működő terveinket az évek távlatában. Majd megtervezzük, hogyan, milyen lépésekkel, eszközökkel, erőforrásokkal alakítjuk valósággá a megálmodott jövőt.

az ifjúságpolitika három értelmezése

horizontális szemlélet

stratégiai szemlélet

Szakpolitika

Az ágazati politikák az államhatalom igazgatási munkamegosztásának eredményeképpen elkülönülten működő politikai folyamatok. A központi szervezetben elkülönülésük rendszerint különböző minisztériumok formájában intézményesül.⁴²

Az államigazgatásban a politika ágazatok szerint specializálódott. Az egyes ágazati, illetve alágazati politikák megvalósítását nevezzük a terület szakpolitikájának. A kifejlődő szakpolitikák felelős állami képviselői a szakminisztériumok. Az ifjúságpolitika, mint szakpolitika kormányzati felelősei az elmúlt években az Ifjúsági és Sportminisztérium (1999–2002), a Gyermek, Ifjúsági és Sportminisztérium (2002–2004), majd az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium (2004–2006) voltak.

szakpolitika
vagy horizont-
talitás

Régi vita az ifjúságpolitika, mint alágazati politika tárgyalásakor, hogy a terület szakterületi, vagy horizontális politikaként határozandó meg. A horizontális politikák olyan funkcionális témakörökre irányulnak, amiket minden szakterületen alkalmazni kell (pl.: regionális politika, környezetvédelmi politika, fogyasztóvédelem, szociális politika). A szakterületi (ágazati, alágazati) politikák közös jellemzője a stratégiai jellegű meghatározás, a konkrét szabályozási feladatok, illetve azok tartalmának önálló érvényesítése (végrehajtási és hatósági munka). Bár az egyes kormányok hajlamosak hol az egyik, hol a másik megközelítés szerint alakítani ifjúságpolitikájukat, az ott működik igazán sikeresen, ahol az ifjúságpolitika mindkét dimenzióban üzemel.

Közpolitika

Az ifjúságpolitika, mint közpolitika a sokszereplős politikai folyamatok egész társadalomra kiterjedő, az ifjúság fejlesztésének sajátos kérdéseire vonatkoztatott alkalmazott tudománya. A politika a társadalom irányításának szférája, a közpolitika pedig voltaképpen a társadalom öngazgatásának gyakorlata és elmélete.⁴³ Adott területeken a társadalmi céloknak megfelelő döntések eredményeinek, kihatásainak vizsgálatára helyezi a hangsúlyt. Ilyen területek például az egészségügy (egészségügy-politika), felsőoktatás (felsőokta-

tás-politika), energiagazdálkodás (energiapolitika), adózás (adópolitika), és ilyen terület a gyermek- és ifjúságügy (ifjúságpolitika) is. A közpolitika ebben az értelemben⁴⁴ jellemzően nem foglalkozik a politikai rendszerrel, a pártokkal, a választásokkal és hasonló „nagypolitikai” intézményekkel és jelenségekkel. Konkrét döntéshozatali szituációk kezelésére alkalmas tudományág, aminek a középpontjában a döntések eredményei és hatásai állnak.

A közpolitika csak a politikai rendszer szintjéhez képest földhözragadt. Ami a döntések környezeti elemeit illeti, alkalmasint nagyon is elkötelezett lehet. Lényege szerint ugyanis árnyaltan kezeli az állami és nem állami szereplők lehetőségeit. Az utóbbiak körében számításba veszi a magánpiac résztvevőit, a nonprofit szervezeteket, társadalmi szerveződéseket. Vagyis a közérdek széles körű fogalmával operál, ami az állam határain mindenképpen túlmegy, sőt, azzal alkalmasint konkurál.⁴⁵

Jellemző közpolitikai gyakorlatot képviselnek az Európai Unió politikái. Közpolitikai szempontból kevésbé a szervezési technikák, inkább a célelérés útjai fontosak.

Ifjúságstratégia

Az ifjúsággal kapcsolatos, hosszú távú társadalompolitikai elképzelések összefoglalása, mind szakpolitikai, mind az egyes ágazati politikákat generációs metszet mentén érintő, horizontális megközelítésben.

Hatóköre a tárgyat alkotó generációval kapcsolatos feltáró, elemző, értékelő, tervező, koordináló munka, az ifjúságpolitika alkotói korosztályra vonatkozó jövőképeinek felvázolása, a stratégia céljaik kibontásával a hosszú és középtávú célok kijelölése, a célok eléréséhez szükséges feladatok meghatározása és ütemezése, a szükséges eszközök és erőforrások kijelölése.

közpolitika
= társadalmi
önigazgatás

Ifjúsági munka

Az ifjúságpolitika megvalósítása. A fiatalok élethelyzetéből adódó sajátos problémáinak megoldását, társadalmi részvételük kialakítását segítő, a fiatalok részvételére és sajátos szakmai eszközrendszerre alapozó társadalom-, közösség- és perszonális fejlesztő, segítő munka.

Szereplői: ifjúsági referensek, felkereső ifjúsági munka, ifjúsági házak, ifjúsági információs, tájékoztató tanácsadó szolgáltatások, ifjúságsegítők stb.

Ifjúságpolitikák és ifjúsági struktúrák az Európai Unió tagállamaiban⁴⁶

Közösségi programok

Az Európai Unióban az ifjúságpolitika nem számít közösségi politikának, erre vonatkozóan közösségi jogszabályi előírások nem is léteznek. Ugyanakkor az EU Tanácsa és az ifjúsági ügyekért felelős miniszterei 1999-ben elfogadták az „Ajánlás az ifjúsági részvételről” című dokumentumot, melynek kiemelt irányelvei a következők:

- Részvétel a demokratikus egyeztető folyamatokban: a fiatalok helyi, regionális és országos szintű demokratikus egyeztető folyamatokban való részvételének támogatása;
- Részvétel a településfejlesztési folyamatokban: a fiatalok településfejlesztési programok megfogalmazásában való részvételének támogatása, különös tekintettel azokra a fiatalokra, akiknek eddig nem volt lehetőségük hasonló folyamatokban való részvételre;
- Az ifjúsági szervezetek részvételének elismerése: az ifjúsági egyesületeknek és szervezeteknek az ifjúsági részvétel új típusú csatornáinak fejlesztéséhez való jelentős hozzájárulásának elismerése;
- Személyes ifjúsági részvétel: a fiatalok számára megfelelő részvételi lehetőségek kialakulásának segítése, azaz új típusú ifjúsági kezdeményezések és azok hálózatainak, illetve az intézményes ifjúsági struktúrákon kívüli fiatalok társadalmi részvételének erősítése.

az ifjúság-
politika nem
közösségi
politika

Az ifjúságpolitikai területen az egyes tagállamok rendelkeznek főfelelősséggel, ám az EU már megalakulása óta támogatja a nemzeti kezdeményezéseket. A Közösség ifjúságpolitikai törekvéseit a *Youth program* és az ifjúságról szóló *Fehér Könyv*⁴⁷ megalkotásának, továbbá az azt követő konzultációnak a keretében valósítja meg. A Fehér Könyvben megfogalmazottak szerint a tagállamokban az alábbi elveknek kell érvényesülnie:

1. *Horizontális politikai megközelítés:* a politikaalkotás minden területén nagyobb hangsúlyt kell adni az „ifjúsági” szempontoknak
2. *Nyitottság:* információs és aktív kommunikációs lehetőségek
Részvétel: biztosítani, hogy a fiatalok véleményét kikérjék és nagyobb mértékben vonják be a korosztály tagjait az őket érintő döntések meghozatalába
3. *Következetesség:* átláthatóan összefoglalni a fiatalokat érintő politikai irányvonalakat, és azon pontok összességét, ahol a beavatkozás hasznos lehet.

Bár a Közösség nem avatkozik bele a tagállamok ifjúságpolitikai struktúráinak alakításába, mindazonáltal az ifjúságról szóló Fehér Könyvben megfogalmazásra kerültek a nemzeti ifjúságpolitikai struktúrák alakításával kapcsolatos javaslatok is:

1. A helyi önkormányzatok vezessenek be rugalmas és újszerű *részvételi mechanizmusokat*, amelyek lehetővé teszik a fiatalok számára, hogy érdekeiket a döntéshozatalban megjeleníthessék, s hogy maguk válasszák ki munkamódszereiket.
2. Regionális és országos szinten széles körben be kell vezetni az *ifjúsági tanácsok* intézményét. Az ifjúsági tanácsoknak a szervezetekhez nem tartozó fiatalok előtt is nyitva kell állniuk, és a politikai hatalomtól függetlennek kell lenniük. A regionális és országos szintű döntéshozóknak ezekkel a tanácsokkal kell konzultálniuk minden olyan döntés meghozatala előtt, amely jelentősen befolyásolja a fiatalok élethelyzetét.
3. A tagállamok felelőssége, hogy megfelelő információval lássák el a fiatalokat. Minden *információnyújtással* kapcsolatos rendelkezésnek az alábbi alapelvekre kell épülnie:

nemzeti ifjúságpolitikai struktúra

- egyenlő esélyek biztosítása az információhoz jutásban;
- ingyenes hozzáférés minden praktikus információhoz;
- közelség, rugalmasság, felhasználóbarát kommunikáció;
- az információ tartalma a fiatalok elvárásaira kell, hogy épüljön;
- az eszközök és csatornák kapcsolódjanak egymáshoz (hálózatépítés);
- ösztönözni kell az ifjúsági információs hálózatokat, különösen helyi szinten, az általános információterjesztést jó minőségű, személyre szóló tanácsadással kell kiegészíteni. Országos és regionális szinten növelni kell a fiatalok tájékoztatásához szükséges szakmai képzések lehetőségét.

Ifjúságpolitikai koncepciók

a „fiatal” korosztály meghatározása

Az európai országokban alapvető eltérések mutatkoznak az ifjúságpolitikai koncepciók terén. Egyrészt különbség van a „fiatal” korosztály meghatározása területén. Van, ahol ez a korosztály lefedi a 0–30 éveseket, míg máshol legfeljebb a 11–25 évesek tartoznak a korcsoportba. Másrészt differenciák láthatók az ifjúságpolitikai megközelítések terén, abban hogy az országok miként tekintenek a fiatalokra: mint humán erőforrásra, vagy mint problémára.

fiatalok: humán erőforrás vagy probléma?

Azokban az országokban, ahol a fiatalokat inkább gyermekeknek, mint felnőtteknek tekintik, a fiatalok potenciális problémaként jelennek meg, akik veszélyben vannak és védeni kell őket. Ahol a fiatalokra szűkebb értelemben, azaz szinte felnőttként tekintenek, inkább erőforrásként jelennek meg, akiket fejleszteni, támogatni szükséges. A két felfogás egymásnak nem mond ellent. Az országok többségében mind a két nézőpont megtalálható egymás mellett a nemzeti ifjúságpolitikai dokumentumokban. Jellemző, hogy az „ifjúság, mint erőforrás” kép a stabilitás, a gazdasági növekedés és szociális reformok időszakában jelenik meg, míg az „ifjúság, mint probléma” kép olyan periódusokban kerül előtérbe, amikor gazdasági krízis, politikai instabilitás a jellemző.

Amikor az ifjúságot társadalmi erőforrásnak tekintik, akkor ezen erőforrások fejlesztése, növekedése és ösztönzése képezi a nemzeti ifjúságpolitika legfőbb célját. Az ifjúság

mint probléma megközelítése a nemzeti ifjúságpolitikai dokumentumokban háromféle módon jelenhet meg: a *társadalmi beilleszkedéssel kapcsolatos problémák*, a *részvétellel kapcsolatos gondok*, valamint a *kulturális és szociális devianciákkal kapcsolatos problémák* formájában.

A fiatal felnőttek társadalmi intézményekbe való integrálása számos európai ország ifjúságpolitikájának egyik fontos célja. A kormányzatok ezekben az országokban a társadalomban való felnövekedésben kívánják segíteni a korosztály tagjait (pl. Németország, Görögország, Portugália, Franciaország, Olaszország). Az ifjúságpolitika a fiatalok felnőtté válásának átmenetét célozza: az alapvető felnőtt szerepek elsajátítását a munkaerőpiacon, a lakásszerzés terén, valamint saját családja tagjaként. Mivel ezek a szerepek nem készen elérhetők a fiatalok számára, a fiatalok társadalmi integrációját olyan problémának tekintik, amellyel politikai szinten kell foglalkozni. A preventív célokban olyan társadalmi problémák jelennek meg, mint szegénység, lemorzsolódás, társadalmi kirekesztés, egészségügyi problémák (pl. AIDS, szennyezőbetegség, erőszak). Mindezen összefüggések alapján, az ifjúságpolitikai megközelítések terén három típust különböztethetünk meg:

1. *Skandináv országok*: a fiatalokat, mint erőforrást, és mint fejlődési folyamatot hangsúlyozzák, s ezt a társadalomnak támogatnia kell. Ezekben az országokban a legfőbb ifjúsági probléma a fiatalok politikai és egyéb részvételének hiánya;
2. *Mediterrán országok* (ideértve Franciaországot, és a Brit-szigeteket): a legfőbb probléma az ifjúsági életszakasz meghosszabbítása, a fiatalok társadalmi kirekesztettsége, valamint azok a veszélyek, amelyekkel a fiataloknak szembe kell nézniük a felnőtté válás átmeneti periódusában. A kormányzat a fiatalokra, mint potenciális problémára tekint, s az ifjúságpolitika célkitűzése az, hogy a fiatalokat felnőttként integrálja a társadalomba;
3. Az előző két kategóriába nem tartozó országokban a két domináns ifjúságpolitikai szemlélet elemei megtalálhatók. A célok a részvétel és védelem keverékeként határozhatók meg.

ifjúságpolitikai modellek

preventív célok: társadalmi problémák

Az ifjúsági szektorok típusai

Az ifjúságpolitika szektorális fejlettségét tekintve is jelentős eltérések tapasztalhatóak az egyes országok között, az azonban megállapítható, hogy a gyakorlatban *nincs olyan ország, ahol minden ifjúságpolitikai ügyet egy adott szektorban kezelnének.*

Azok az országok, amelyek jól fejlett ifjúsági szektorral rendelkeznek, többnyire különálló ifjúsági minisztériummal rendelkeznek vagy olyan tárcával, amely az ifjúságpolitikai ügyek és szabályozás felelőseként tevékenykedik. Más országokban, ahol az ifjúsági szektor inkább fejletlen, az ifjúsági ügyek kezelése több minisztérium, szerv hatáskörébe tartozik, s a vonatkozó szabályozás is sokkal általánosabb keretek között jelenik meg. A tagállamokat három csoportba sorolhatjuk:

a tagállamok
három csoportja

1. Kiterjedt, önálló ifjúsági szektorral rendelkező országok (Ausztria, Luxemburg, Németország, Spanyolország, Görögország és Portugália);
2. kis ifjúsági szektorral rendelkező országok, ahol az ifjúsági ügyek részben egy speciális ifjúsági szektorhoz, részben pedig szétszórva a különböző tradicionális szektorokhoz tartozik (Hollandia, Franciaország, Belgium, Írország, Finnország, Svédország, Norvégia);
3. speciális ifjúsági szektor nélküli országok, ahol az ifjúsági ügyek a tradicionális szektorok között osztoznak szét, mint pl. Nagy-Britannia, Olaszország, Dánia.

Politikaalkotás

Hogy az egyes európai országok miként koordinálják, alakítják ifjúságpolitikájukat, jelentősen befolyásolja az ország alkotmánya, közigazgatási rendszere és az egyes kormányzati, közigazgatási szintek közötti munka- és hatalom megosztás. E tekintetben csak néhány nagy együttműködési modellt lehet beazonosítani, mindenesetre az egyik legfontosabb jellemző, hogy a fejlődés tendenciája az egyre jobban strukturált együttműködési formák irányába halad azokban az országokban, amelyek jól fejlett ifjúsági szektorral rendelkeznek, szemben azokkal az országokkal, ahol az ifjúsági ügyek szektorok között oszlanak szét.

Különálló ifjúsági szektor nélküli országok

Ezekben az országokban vagy egyáltalán nem létezik vagy csak korlátozottan az ifjúságpolitika nemzeti koordinációja. A horizontális és vertikális koordináció hiánya és a fiataloknak szóló szolgáltatások széttöredezett jellege lehetővé tette, hogy az érintett országokban a helyi politikai hálózatok erősödjenek meg (Brit-szigetek, Dánia, Írország).

Jelentős ifjúsági szektorral rendelkező országok

Az országok e körében, ha létezik speciális *ifjúsági minisztérium*, ez a tárca felelős az ifjúságpolitikák koordinációjáért. Tevékenysége vonatkozik egyrészt a *nemzeti szintű horizontális koordinációra*, másrészt az *átfogó vertikális, a nemzeti, regionális és helyi szintek, szervek közötti koordinációra*.

Luxemburgban az ifjúságpolitikai koordináció egységes rendszerbe koncentrálódik, amely a különböző felelőségeken, valamint az egyes ifjúságpolitikai testületek, szervek közötti strukturált munkamegosztáson alapul. Nincs minisztériumok közötti koordináció ifjúsági ügyekben, hanem egy kormányzati Ifjúsági Részleg feladata a kormányzati politikák összehangolása. A kormányzati és nem-kormányzati testületek közötti koordinációval a nemzeti ifjúsági tanácsot (Legfőbb Ifjúsági Tanács) bízták meg, amelynek tagjai közé a minisztériumok képviselői, a Luxemburgi Fiatalok Általános Konferenciájának küldöttei és egyéb ifjúsági szervezetek tartoznak. A Legfőbb Ifjúsági Tanács javaslatokat tesz a kormányzatnak (jogi területen is), s befolyással van a kormányzati ifjúságpolitika alakítására.

Luxemburg

Spanyolországban a nemzeti ifjúságpolitikai koordináció az Ifjúsági Tárcaközi Bizottság feladata, s emellett még koordinációs eszköznek tekintik a Spanyol Ifjúsági Terveket is. Utóbbiak olyan nemzeti ifjúsági programok, amelyeket a központi állam kezdeményez, de regionális és helyi szinteken dolgoznak ki. Az Ifjúsági Tervek olyan eszközök, amelyek megkönynyítik minden olyan szereplő részvételét, amelyek ifjúsági területen tevékenykednek.

Spanyolország

Az ifjúsági ügyek nemzeti szabályozása

ifjúság-specifikus rendelkezések

Minden nyugat-európai ország jogszabályi rendszere tartalmaz rendelkezéseket az ifjúságpolitika lényeges területeire vonatkozóan: oktatás, szociális jólét és védelem, szakképzés, foglalkoztatás, bűnözés, egészség, ifjúsági társadalmi részvétel. Bizonyos országokban ezek a rendelkezések kimondottan ifjúság-specifikusak, míg máshol a fiatalokra vonatkozó rendelkezéseket általánosabb, a kiskorúakról ill. a felnőttekről is szóló keretekbe foglalták. Egyes államokban a fiatalokra vonatkozó rendelkezéseket speciális ifjúsági törvények tartalmazzák – pl. törvény az ifjúsági jólétről, fiatalok védelméről, az ifjúsági munkáról stb. –, míg máshol ezek a rendelkezések a szektorális jogszabályokban jelennek meg (pl. egészségügyi, oktatási, kulturális stb.).

Attól, hogy egy országban specifikus ifjúsági jogszabályok léteznek, még nem jelenti azt, hogy az ifjúságpolitika a politikai prioritások legfontosabb eleme lenne. Sokkal inkább utal arra, hogy ez a tradíciók, közigazgatási eljárások és a közigazgatási szervek struktúráinak eredménye.

Azokban az országokban, ahol nem létezik speciális ifjúsági minisztérium, vagy egy olyan minisztérium, amelynek kiemelt feladata az ifjúsági ügyek kezelése, továbbá azokban az országokban, ahol az ifjúságpolitika nem koordinált és heterogén, ott sehol sincs specifikusan a fiatalokra vonatkozó törvény, jogszabály. Példa erre az Egyesült Királyság, Dánia és Olaszország, ahol az ifjúságra vonatkozó rendelkezéseket általános, a gyermekekre és a felnőttekre is vonatkozó törvények tartalmazzák. Kisebb különbségek mellett a fiatalokról szóló európai törvények három kategóriába sorolhatók:

az európai törvények három kategóriája

1. A fiatalok támogatásáról szóló szabályozás: magában foglalja az ifjúsági szolgáltatások és programok támogatását. Általában az ifjúsági szervezetek, szövetségek állami támogatása is az ilyen típusú törvényekben kerül megfogalmazásra, mint ahogy a köz és a magán jellegű szolgáltatásokra vonatkozó szabályok is (pl. Finnország, Ausztria, Belgium-Francia Közösség, Írország, Görögország).
2. A fiatalok jólétére vonatkozó szabályozás: ezek a jogszabályok fektetik le a család és a társadalom felelőssége közötti

határokat a fiatalok vonatkozásában, pl. ifjúságvédelem, családtámogatás stb.

3. A fiatalok védelmére vonatkozó szabályozás: kiterjed a fiatalok védelmére nem családi keretek között – a munkaerőpiacon és a közéletben.

Európai ifjúságpolitikai modellek

Az ifjúságpolitikák tipológiája is ugyanazokat a földrajzi területeket fogja egybe, mint a Duncan és Paugam által 2000-ben, a jóléti rendszerekre javasolt tipológia⁴⁸. Az ifjúságpolitikai modellek a következők:

A skandináv országok univerzalista modellje

Az ifjúságpolitika univerzalista modellje viszonylag új keletű: az elmúlt 10–15 évben folytatott politika eredménye, hogy az addig több szektor között szétszabdalt ifjúságpolitikát egy, a nemzeti ifjúságpolitikáért felelős koordináló minisztérium hatáskörébe utalták. Mindezek ellenére ebben a modellben nem létezik speciális ifjúsági minisztérium, s az ifjúsági szektor is kicsi, vagy nem is létezik. A fejlett jóléti államok ellenére, a civil társadalom fontos szerepet játszik az ifjúságpolitikában, valamint a civil társadalom intézményei és az állam együttműködnek az ifjúságpolitika kialakításában és megvalósításában. A célcsoport a fiatalok teljes generációja, bár nem tág értelemben, mivel az csak a tinédzser kort foglalja magában egészen 25 éves korig. *A fiatalokat ebben a modellben erőforrásnak, s nem problémának tekintik.* Az ifjúságpolitika legfőbb céljai – a szociális és pszichológiai fejlődés mellett – az önállóság és a függetlenség.

skandináv
modell

A Brit-szigetek közösségi alapú modellje

Brit modell

A Brit-szigetek ifjúságpolitikáját a közösségi alapú ifjúsági munka régi tradíciója jellemzi. Az ifjúságpolitika megvalósítását az állam a civil szektorhoz delegálta. A domináns ifjúság szemlélet ebben a térségben az „ifjúság, mint probléma” megközelítés, a legjelentősebb gondok pedig a következők: a fiatalok társadalmi kirekesztése, a fiatakként eltöltött életszakasz meghosszabbodása és a fiatalok társadalmi részvétele. A modellt nagy mértékben befolyásolja a Brit-szigetek minimális jóléti állam modellje.

A közép-európai országok védelmező modellje

közép-európai modell

A közép-európai modellben az „ifjúság” politikai kontextusban „fiatal emberként” határozódik meg, és nem csak a gyerekeket, hanem a fiatal felnőtteket is magában foglalja. Ezekben az országokban a fiatalokat sérülékenynek tekintik, akiket meg kell védeni és támogatni kell. Speciális ifjúsági minisztériumok, erős ifjúsági igazgatóságok, részlegek működnek. Az ifjúságpolitikát az állam a civil szektorral együttműködésben alakítja és valósítja meg (mint az univerzalista modellben). Jelentős ifjúsági problémaként tekintik a fiatalok társadalmi részvételét, és szociális kirekesztődését. Ezt a modellt magas fokú intézményesülés, valamint jogi keretek közötti működés jellemzi.

A mediterrán országok centralizált modellje

mediterrán modell

Az ifjúságpolitika mediterrán modellje is ugyancsak új keletűnek tekinthető. Az ifjúsági munka és támogatás a családok és az egyház felelőssége, azonban a közintézmények az elmúlt 20 évben létrehozták azokat a struktúrákat és politikákat, amelyek lehetővé tették bizonyos területeken a felelőségek átvételét. A modell a lehető legszűkebben értelmezi a célcsoportot: a 15–25 (30) éves fiatalokra. Ezekben az országokban a harmadik szektor és a helyi hatóságok bevonása meglehetősen csekély, így az ifjúságpolitikák nemzeti, állami szinten centralizáltak, s a megvalósítás is az állam hatásköre.

Peter Lauritzen tipológiája

Lauritzen:
horizontális
politika

hatféle kor-
mányzati
magatartás

Peter Lauritzen szerint (Lauritzen, 1993) az ifjúságpolitika jellemzően: *horizontális politika* (a politikai és társadalmi szerveződések gyakorlatilag minden formájának van ifjúsági vonatkozása), speciális „célcsoportokkal” foglalkozik (pl. 0–25 évesek, margóra szorult fiatalok, munkanélküliek, fiatal nők, bevándorló fiatalok, stb.); ideológiai alapja van a társadalom jövőjéről vetítve előre képet. Ebből következően Lauritzen szerint az ifjúságpolitika közös szükségletei: a fiatalokra tekintettel lévő törvények, az állami költségvetési források, a nem-kormányzati infrastruktúra, a működő (önkénteseknek és hivatásosoknak szóló) képzési rendszer, az ifjúságüggyel foglalkozó független kutatás, kormányzati tanácsadó testület és a helyi-regionális-országos/személyi-szervezeti-szolgáltatási kommunikációs hálózat.

A fenti szükségletek tudomásulvételéhez/kielégítéséhez való hozzáállás alapján a szerző 6 féle lehetséges kormányzati magatartást mutat be az ifjúsággal, civil szervezetekkel való kapcsolatban:

A kormány, mint szuper-Egyesület, az Egyesületek Egyesülete

A kormány, amely összekeveredik a civil társadalommal és ideig-óráig úgy viselkedik, mint egy nyilvános lelkiismeret. Ez a kormány maga vezeti tevékenységeit és a projektjeit, keresztül-kasul és fölülről együttműködve a civil szervezetekkel, kirívóan rugalmasan, nagyjából azonos szabályok alapján, és gyakran úgy mutatja magát, mint a nem-szervezett, marginális és kisebbségi csoportok ügyvédje.

A kormány, mint a civil társadalom partnere

Ez esetben az ifjúsági intézkedéseket megtárgyalják és közösen fejlesztik az ifjúsági szervezetekkel, a különféle szolgáltatókkal, másokkal. Az önkéntes szervezetek nagy költségvetéssel rendelkeznek, a kormány kockázatot vállal és megosztja hatalmát.

„Laissez-faire” (ahogy esik, úgy puffan) kormány

E megközelítésben azt mondják: vannak fiatalok és az is lehet, hogy vannak speciális problémáik. De így vannak ezzel a többiek is és ezért nincs szükség a fiatalok megkülönböztetésére az egész társadalom ellenében. Ha az ember jogilag felnőtt, ugyanúgy kell kezelni, mint másokat.

Beavatkozó kormány

Itt a kormány az olyan égető problémákba avatkozik be, mint a fiatalok drogfogyasztása, az erőszak erősödése, a fiatalkori bűnözés, a munkanélküliségük, stb. A kormány reakciója ezekre a problémákra mindig a nagyobb költségvetést vetíti előre, de ez mindig időkorlátozott és mindig arra szorítkozik, hogy gyorsan látványos eredményeket érjen el. Az akció sikeres és a tűzoltóbrigád mintáját követi. Nincs hosszú távú stratégia.

Állambácsi kormány

A kormány hivatalánál fogva jótékonykodik. Ez a szerep a nagy tanító szerepe; a fiataloknak tér kell a fejlődéshez, bátorítani kell őket és néha büntetni is. A kapcsolat kormány és a civil szervezetek között aszimmetrikus, a hierarchia működik és azt meg kell tartani.

Ellenőr kormány

Ez a kormány egy ideges és bizonytalan állami felsőbbiséget fejez ki. Valójában fél a fiatalok reakcióitól és folyamatos információt igényel arról, hogy „azok” mit terveznek legközelebb. Nem fogadja el azt, hogy a fiatalok a társadalom autonóm, kritikus részei. Ifjúságpolitikai eszközei „előrejelző rendszerként” működnek.)

A magyar ifjúsági szakpolitika feladatai

Jogszabály-előkészítés: Kidolgozza az ifjúságpolitikát érintő jogszabályok szakmai koncepcióját. Vizsgálja e jogszabályok szakmai megalapozottságát, hatását, és figyelemmel kíséri hatályosulásukat.

Költségvetés: A költségvetés előkészítése és végrehajtása kapcsán részt vesz az ifjúságpolitikai költségvetési előirányzatok tervezésében, valamint kidolgozza azok szakmai tartalmát, és figyelemmel kíséri felhasználásukat.

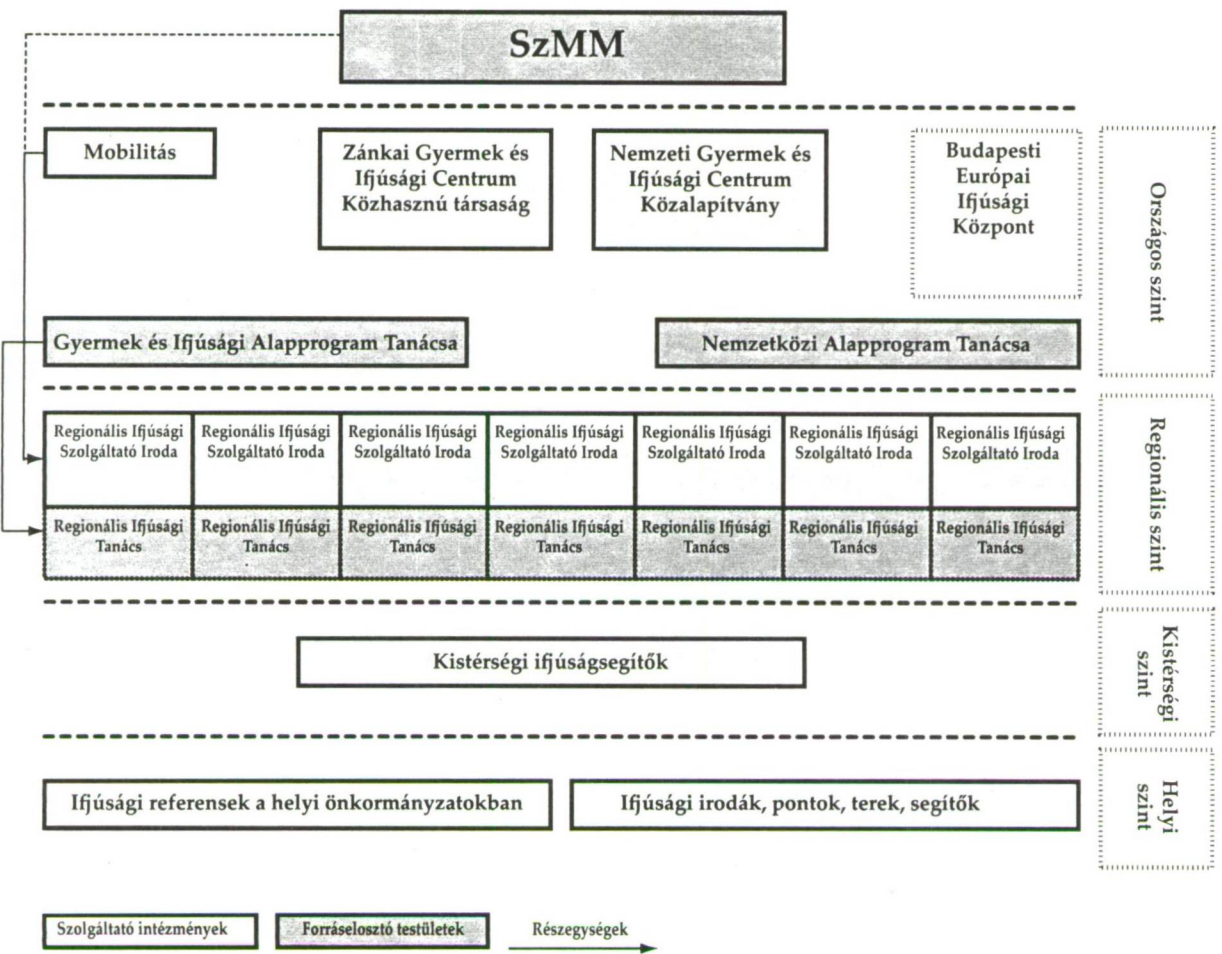
Irányítás: Szakmai irányítási feladatkörében szakmapolitikai irányokat, fejlesztési koncepciókat, cselekvési és szakmai programokat dolgoz ki, modellkísérleti programokat működtet és figyelemmel kíséri azok végrehajtását, a következő területeken: ifjúságpolitika, a gyermekek és fiatalok iskolán kívüli szabadidő eltöltése, a helyi önkormányzatok, illetve a kistérségek gyermek és ifjúsági feladatellátása, az ifjúsági turizmussal, az ifjúsági célú közösségi terekkel, a játékkultúrával, a játékeszközökkel és a játszóterek fejlesztésével kapcsolatos szakmapolitika. Koordinálja a több ágazatot érintő ifjúságpolitikai programok kialakítását és végrehajtását. Ellátja az ágazati ifjúsági képzéssel kapcsolatos feladatokat. Felügyeli az ifjúsági célú ingatlanvagyon kezelését végző gazdálkodó szervezetek működését. Irányítja a Mobilitás szakmai munkáját.

Támogatás, fejlesztés: Támogatási és fejlesztési feladatkörében működteti az ifjúsági célú pályázatok szakértői rendszerét. Előkészíti, illetve lebonyolítja a határon túli magyar ifjúsági szervezetek működését és programjait támogató programokat és pályázatokat. Kialakítja az ifjúságpolitikai nemzetközi források felhasználásának szakmai tartalmát, részt vesz a nemzetközi finanszírozású programok szakmai monitorozásában.

Intézmények: Ellátja a pályázati pénzalapok működtetésével kapcsolatos minisztériumi feladatokat. Előkészíti az ifjúsági ingatlanokkal kapcsolatos döntéseket, és ellenőrzi azok végrehajtását.

A közigazgatás az ifjúsági területen ma Magyarországon

Ma Magyarországon a kormányzat oldaláról így néz ki az ifjúsági munka

Feladatok

- Mi az ifjúságpolitika és az ifjúsági politika közti különbség?
- Mi a közpolitika ebben az összefüggésrendszerben?
- Mi a szakpolitika ebben az összefüggésrendszerben?
- Mik az ifjúsági szektorok típusai?
- Milyen európai modelleket ismer?
- Mi a lauritzeni modell?
- Mi az Európa Tanács ifjúságpolitikai tevékenysége?
- Mi az ENSZ ifjúsági tevékenysége?

Irodalom

- Ditzendy Károly Arisztid–Nagy Ádám–Wéber László: Ifjúsági kormányzat. In: Civil Ifjúsági Éves Jelentés, *Új Ifjúsági Szemle* 13., 2006/tél
- Peter Lauritzen: Ifjúságpolitikai struktúrák Európában Potsdam, 1993. március 30.)
- Nagy Ádám: A kis lauritzeni modell (kézirat) *Új Ifjúsági Szemle* 16, 2007/ősz
- Magyar Ifjúságpolitikai Jelentés az Európa Tanács számára, 2007
- Study on the policies and activities in the youth sector of the Council of Europe, Council of Europe, Strasbourg, August 1997

Jegyzetek

- 40 Gombár Csaba In: Gyurgyák János (szerk.): *Mi a politika? Bevezetés a politika világába.* Budapest: Osiris, 1996.
- 41 Szalay, Baán, Kende In: Gyurgyák János (szerk.): *Mi a politika? Bevezetés a politika világába.* Budapest: Osiris, 1996.
- 42 Ágh uo.
- 43 Ágh Attila nyomán
- 44 Vö.: Gulyás Gyula–Jenei György: *Bevezetés a közpolitikába.* Budapest: BKE Közszolgálati Tanulmányi Központ, 1998.
- 45 Horváth M. Tamás: *Közmenedzsment.* Budapest–Pécs: Dialóg Campus, 2005.
- 46 IARD – Istituto di Ricerca (Antonio Schizzoretto, Giancarlo Gasperoni): *Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe* (Contract n. 1999-1734/001-001), IARD Milano 2001

- 47 2001-ben került bemutatásra az Európai Bizottság ifjúságról szóló Fehér Könyve, „Új lendület Európa fiataljai számára” címmel, mely a fiatalsággal való együttműködéshez új keretet javasol, fejlesztési prioritásokat (a fiatalok közéletben való részvétele, ifjúsági információszolgáltatások, ifjúsági önkéntesség, ifjúságkutatás) fogalmaz meg és javasolja a fiatalok fokozottabb bevonását mindezen fejlesztési irányok meghatározásának folyamatába.
- 48 A jóléti rendszerek osztályozása: szociáldemokrata jóléti modell (skandináv országok); liberális modell (Brit-szigetek); konzervatív modell (közép-európai országok foglalkoztatás központú modellje); alul-intézményesített modell (mediterrán országok).
- 49 +/- azt jelöli, hogy az ifjúságpolitika egy minisztériumhoz tartozik; ++/ azt jelöli, hogy speciális ifjúsági minisztérium létezik; -/ azt jelöli, hogy nincs ifjúságpolitikával foglalkozó minisztérium.